

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Mehmed Nüzhet'in Mu'addilü'l-İmlâ Ve Mükemmilü'l-İnşâ Adlı Eseri
Mehmed Nüzhet's Work Titled Mu'addilü'l-İmlâ And Mükemmilü'l-İnşâ

Yasemin CAYLAV

Yüksek Lisans Öğrencisi, Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
caylav55.ysmn@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-3982-2557

Öz: Sanatkarane üslupla kâtiplerin, yazar ve şairlerin kaleme aldıkları mektuplara, bunların toplu olarak kaydedildiği eserlere münşeât denilir. Edebiyatımızda çok sayıda münşeât yazılmış olup bunların birçoğu günümüzde incelenmemiştir. XIV- XX. asır arasında kaleme alınan münşeâtlar farklı şekillerde tasnif edilmiş olsa dahi didaktik olarak sınıflandırılan münşeâtlarda genellikle bir kâtibin nasıl yetişmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. XIX. asır edebiyat tarihi açısından önemli bir yüzyıldır. Yapılan ve uygulanmaya çalışılan yeniliklerle birlikte edebiyatımızda değişim süreci başlamıştır. Klâsik edebiyatın etkisiyle devam eden yazarlarımızın yanı sıra Batı edebiyatına ilgi duyup buna uygun biçimde hareket eden aydınlarımızın bulunduğu bu dönemde Mehmed Nüzhet yetiştirdiği Klâsik edebiyat etkisiyle Arapça ve Farsçaya hâkim bir yazar, aynı zamanda yenilikleri yakından takip eden önemli bir aydındır. Çeşitli devlet görevinde çalışan Nüzhet, ülkesine birçok alanda hizmet etmiştir. Çalışmada, daha önce incelenmemiş olan Mehmed Nüzhet Efendi'nin h.1302/1887 yılında basılmış eserini ve edebiyatımızdaki yerini tanıtmak amaçlanmıştır. İnşâ ve kitâbet konusuyla ilgili bu eserini, gördüğü bir rüya üzerine kaleme almıştır. Belâgat'ın tanımına ve Farsça dilbilgisi önsözüne eserinde yer vermiştir. Eserin son bölümü Farsça ile ilgili gramer bilgileri çekimler ve ekler gibi konuları ihtiva etmektedir. Nüzhet'in yazmış olduğu bu eser hem okullarda ders kitabı olarak okutulmuş olmasıyla hem de didaktik münşeât örneği olmasıyla edebiyatımız açısından önemli bir eserdir.

Anahtar Kelimeler: Kitâbet, inşâ, Mehmed Nüzhet, münşeât, klâsik edebiyat.

Abstract: The letters written by scribes, writers and poets in an artistic style are called munşeat. Numerous munşeat have been written in our literature, and most of them have not been studied today. Even though the munşeat written between the XXth and XIVth centuries were classified in different ways, the munşeat classified as didactic generally focused on how a clerk should educate himself. The XXth century is an important century in terms of literary history. With the innovations made and tried to be implemented, the process of change in our literature has begun. Mehmed Nüzhet is an important intellectual who has a command of Arabic and Persian and can follow innovations closely, with the influence of Classical literature, in this period when there were intellectuals who were interested in Western literature and acted accordingly, as well as our authors who continued under the influence of classical literature. Working in numerous state positions, Nüzhet contributed to his country in many areas. In this study, it is aimed to introduce Mehmed Nüzhet Efendi's work, which was published in h.1302/1887, and its place in our literature. He wrote this work on the subject of inşâ and kitâbet on a dream he had. In his work, he mentioned how a good kâtib should be, the definition of a kâtib, a münşî and a writer, and then the differences between them. He supported the subject with the examples and stories he presented from daily life. Later, he included the definition of Belâgat and the grammar preface in his work. The last part of the work includes subjects such as Persian conjugations and appendices. This work, written by Nüzhet, is an important work in terms of our literature, both because it was taught as a textbook in schools and as an example of didactic munşeat.

GİRİŞ

İnşâ, sözlükte ilk olarak “yapma, yapılma, vücûda, meydana getirme” mânalarına gelmektedir (Devellioğlu,2011:507). Bu edebî terim zamanla anlam genişlemesine uğrayarak yalnız hususî yazışma kurallarını kapsayan bir tür olmaktan çıkıp estetik nesirle yazılmış her türlü eserler için de kullanılmaya başlanmıştır. Münşeât ise inşâ masdarından türemiş olup “kaleme alınan şeyler, nesir yazılar, mektuplar” anlamına gelmektedir (Devellioğlu,2011:854). İnşâ kelimesinde yaşanan anlam farklılığı münşeât teriminde de mevcut olup yaşanmış; bazı araştırmacılar münşeâtın tanımını yaparken hem *münşîyane* yazılmış yazılar ve mektuplara hem de bunların toplandığı mecmuaya da münşeât adını vermişlerdir (Gültekin,2015:247). Türk edebiyatında ilk örneklerine XIV. yüzyılda rastladığımız münşeâtlar XX. yüzyıla kadar edebî gelenek olarak devam etmiştir. Edebiyatımızda bilinen ilk münşeât Ahmed-i Dâî'nin *Teressül* adlı eseridir. “XV. yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülen *Teressül*, kişiler ve makamlar arası yazışma konusunda münşeât kitaplarında kuralları ve örnekleri çokça görülen ilk bilgileri ihtiva etmektedir.” (Haksever, 2011:1266). Daha sonra aynı yüzyılda yazılan *Menahüç'ül- İnşâ, Risale-i Latife (Gülşen-i İnşâ)* gibi münşeâtlara baktığımızda başlangıçta yazışma kurallarını, inşâ ilmi kâidelerini, kişi ve makamlara hitapların nasıl olması gerektiğini içeren münşeâtlar kaleme alınmıştır. Münşeâtlar muhteva yönünden; edebî münşeâtlar, tarihi münşeâtlar ve didaktik münşeâtlar olmak üzere üç gruba ayrılarak tasnif edilmiştir (Haksever 1995:195-250). Başlangıçta inşâ ilmi; Klâsik edebiyatımız için yeni bir tür olarak görüldüğünden önce inşâ ilmini anlamaya yönelik didaktik mahiyetteki münşeâtlar edebiyatımıza çevrilmiştir. Bu sebeple yazarların vermiş olduğu ilk dönem münşeât örnekleri didaktik yönden ağır basmaktadır. Zamanla gelişen edebiyatımızla aydınlarımız Arap ve Fars edebiyatlarının daha fazla etkisinde kalarak münşeât türünü estetik görerek sanatlı ve ağır bir dille nesir yazmaya özen göstermişlerdir. Böylece münşeât türü; yazar ve kâtipler için sanatlı nesir yazma, kabiliyetlerini gösterebilmeleri açısından bir araç olarak da görülmüştür. Türk edebiyatı sahasında XVI. ve XVII. asıra baktığımızda gelişmiş ve birçok yönden zenginleşmiş Klâsik edebiyatımız için bu asırlar önem arz etmektedir. Değişen Osmanlı yapısının bir imparatorluk halini almasıyla o dönem yazarlarımız kendilerini bir hayli geliştirmiş ve birçok kültürün edebiyatından etkilenerik de Klâsik edebiyatı en iyi şekilde temsil etmişlerdir. “Resmî yazışmalarda devletin ihtişamını göstermek amacıyla daha ağır ve sanatlı bir dil kullanılmış, devlet daireleri arasındaki yazışmalarda daha anlaşılır bir dil tercih edilmiştir.” (Gültekin,2015:100). XVI. asırda münşeât türünde daha fazla eser verilmiş olup şair ve yazarlarımızın nesir türünde de ne kadar güçlü kaleme sahip oldukları görülmüştür. “Münşeât türünün en atılım kaydettiği dönem XVII. yüzyıldır. Bu yüzyılda özellikle Veysî (ö. 1037/1628), Nergisî (ö. 1044/1635), Nev'îzâde Atâî (ö. 1045/1635), Nâbî (ö. 1124/1712) gibi münşilerin sayesinde süslü nesrin rağbet görmesi, Osmanlı idaresinde diplomasinin ön plana çıkması, divan şiirinde monotonluğun baş göstermesi gibi nedenlerle münşeât yaygınlık kazanmıştır.” (Donuk,2020:159).

XIX. asır edebiyatımız açısından Batı'ya yönelimin daha çok rağbet gördüğü bir dönemdir. Kitâbet dairesi içinde Batılılaşma tesiri, etkisini göstermiş olup inşâ usulünden farklı yeni yazışma kuralları, kullanılan dua ve cümle sonlarında farklılaşmaya gidilmişse de eski inşâ geleneklerinin devamını sağlayan birçok münşî ve kâtip yetişmiştir (Gültekin,2015:51). Değişen gelişmeler ile birlikte okullarda *usûl-i kitâbet* ve *inşâ* dersleri verilmeye başlanmış böylece münşeât türünde yazılan nesir yazılarının önemi artmıştır. Kaleme alınan kitapların bir kısmı birçok sanatkâr, yazar ve münşî eğitimi için önemli bir rol üstlenmiştir. Diğer bir kısım olan kitaplar ise daha çok okul dışı ihtiyaçlara, kişinin kendisini geliştirmesine, nesir, mektup, taziye türlerini yazabilme kabiliyetlerini artırmak amacı taşıyan eserlerdir (Özarlan,2007:65). Bu sebeple, didaktik yönü ağır basan münşeâtlarda bir sadeleşme eğilimi görülür. Ancak alışılmış bir edebiyat geleneğine bağlı olan yazar ve şairlerimiz halkın diline daha yakın olmakla birlikte süslü ve sanatlı bir yapıyla eserlerini kaleme almaya devam ederler. XIX. asrın en önemli sanatçı ve eğitimcilerinden biri olan Fâik Reşad (1851-1914), yapmış olduğu çalışmalarla nesillere hocalık etmiş ve onlara bir yazış ve ifade disiplini kazandırmış bir tarihçidir. Onun ışığında kitâbet ve usûl-i inşâ ile ilgili sayısız eser kaleme alınmıştır. Ersin Özarlan, yapmış olduğu çalışmayla tespit ettiği inşâ ve kitâbet kitaplarının listesini bizlere sunmuştur (Özarlan,2007:34). XIX. yüzyılda yazılan münşeât türü eserlerin çoğu günümüzde hala incelenmemiş eserlerdir.

Mehmed Nüzhet ve Mu'addilü'l-İmlâ ve Mükemmilü'l-İnşâ'sı

Mehmed Nüzhet'in doğum tarihi ve yeri hakkında çeşitli çelişkiler vardır.¹ 1828 (1244 h.) yılında İstanbul'da doğduğu bilinmektedir. 1886 (1304 h.) yılında Sivas'da vefat etmiştir. Arapça ve Farsçaya hâkim bir aydın olmakla birlikte devletin birçok kademesinde sayısız görev alarak kendisine ve ülkesine katkı sağlamıştır. "Kitâbet Muallimliği" görevine tayin edilerek öğrencilere inşâ ve kitâbet ile ilgili önemli bilgiler sunmuştur. Batı hayatının özellikleri taklit ve moda adı altında gündelik yaşama, doğal olarak edebiyatımıza da yansımıştır. Dönem sanatçıları "halka seslenme" olarak daha çok sadeliği savundukları, halkın anlayabileceği sade ve akıcı dilde eserler vermişlerdir. Nüzhet, bu tür bir eğilime girmiş olsa dahi var olan bilgi hazinesi eserlerine yansımış, aşırı sanatlı, ağır bir üslupla Arapça, Farsça tamlamalar kullanarak eserlerini kaleme almıştır. Eserleri; Terceme-i İzhârü'l- Hak, Mugni'l Küttâb, Nüzhetü'l- Münşeât, Kirli Çıku, Letâ'ifü'l-i Muhâdarât ve Mu'addilü'l-İmlâ ve Mükemmilü'l-İnşâ'dır (Tahir,1990:22-23). Mehmed Nüzhet'in hayatı, edebi kişiliği ve eserleri üzerine yapılmış doktora tezi bulunmaktadır.Yapılan çalışma ile Maksud Belen, XIX. asrın özelliklerine, Mehmed Nüzhet ile ilgili birçok ayrıntılı bilgiye yer vermiş ve eserlerinden bahsetmiştir.

Mu'addilü'l İmlâ ve Mükemmilü'l-İnşâ adlı eseri 96 sayfadan oluşan matbu bir eserdir. Eserin ilk sayfasında "Mu'addilü'l- İmlâ ve Mükemmilü'l- İnşâ, An müellefâti'l- fakîr Es-Seyyid Mehmed Nüzhet, Maârif Nezâret-i celîlesinin 974 numaralı ruhsatnâmesiyle Cerîde-i Askeriyye Matbaasında tab' olunmuştur, herbir hukuku müellifine âittir. Sene 1302" yazılıdır. Eser İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nin İbnü'l-Emin Bölümü'nde, 1385 Demirbaş Numarası ile bulunmaktadır (Belen,2010:98). Araştırmalarımıza göre daha sonraki yıllarda yeni basımına rastlanmamıştır.

Yazar eserine Allah'a hamd, Hz.Muhammed'e salavat ile başlamıştır.19. sayfaya kadar; 7 beyit, 1 kıt'a, 1 mesnevi ve 1 tane hece ölçüsüyle yazılmış dördlük bulunmaktadır. Eserde bulunan başlıklar: Mukaddime (s.19- 23), Makâle-i İstitrâdiye (s.23-25), Üslûb-ı Cedîd üzre Ta'rîf-i Belâgat (s.25-30), Te'yîd-i Makâl (s.30-32), İhtâr-ı Mahsûs (s.32-33), İ'tirâz (s.33), Cevâb (s.33-36), Muhtıra-i Mühimme (s.36-43), Bâb-ı Evvel- Mukaddime-i Sarf (s.44-47), Tercüme (s. 48-55), İstitrâd (s.55-58), Tamâmü'l-İstitrâd (s.58-63), Hikâye (s.63-72), Behcetü'l- Hayat (s.80-84). Eserin son sayfaları verilen Behcetü'l-Hayat adlı hikâyeden örneklerle Farsça vezin ve zamanları açıklayan bilgiler içermektedir. Eserin son sayfaları ve Mukaddime-i Sarf başlığı altında verilen bilgiler Farsça olarak kaleme alınmıştır. Bu eserde kitâbet, edebiyat ve Osmanlı dilinin kaidelerine dair bir mukaddime ile her türlü "mesalih-i resmîyye ve gayr-i resmîyye"yi içeren beş bölüm, Osmanlı lisanının diğer dillerle mukayese ve muhakemesini şamil bir "hatime" bölümü bulunmaktadır.

Eserin Muhtevası

Yazar kendini saltanat makamının eski kâtiplerinden biri olarak tanıtır. Ayrı bir başlıkla eserin *sebeb-i telif* bölümü bulunmamakla birlikte Nüzhet, önsöz kısmında eserini kaleme almasının sebebini bir hikâye olarak anlatır: Gaybdan gelen bir ses ile irkilen Nüzhet, gelen sese kulak vermiş. Kederli ve elemli bir ruh halindeyken bile yazı yazması, kalem- kâğıt tutacak ellere sahipken yapması gereken vazifeleri yerine getirmesi söylenmiştir. Hatiften gelen sesin muhatabının üstelemesiyle Nüzhet ona bir kıt'a ile cevap vermiştir. Böylece Mehmed Nüzhet, Mu'addilü'l İmlâ ve Mükemmilü'l-İnşâ'yı yazmaya başlamıştır.

Tanrının merhameti bende-i bî-çâresine

Yetişüb şarmaz ise vay yürek yâresine

Silen olmaz gözünün yaşını maşerde bile

Dağ-ı dil şaplı kalur sine-i şad-pâresine (Nüzhet,1887:6)

Mukaddime bölümüne yazar inşâ ilmi kavramlarından olan *kâtip*, *münşî*, *yazıcı* gibi terimlerini açıklamayla başlamıştır. "her yazdığı şeyden vardığı mahallde bi's-suhûle istihrâc-ı me'âl olunan âdeme kâtib ve kâffe-i ulûm u fûnûn üzre idâre-i lisân u mübâdele-i efkâr melekesini ve her fende telîf-i kitâb

¹ Tezkire-i Fatin'e göre 1828 İstanbul doğumlu olduğu, Sicill-i Osmânî'ye göre 1809 yılında Sivas'da doğduğu belirtilmiştir.

ibtidârını hâiz olan zâta münşî dinilür (Nüzhet,1887:19)." Ayrıca bunlardan başka kâtiplerin itibarlarına göre ikiye ayrıldığını bunların; *Sınıf-ı evvel* ve *Sınıf-ı sâniye* olduğunu dile getirmiştir. Mehmed Nüzhet'in yapmış olduğu görevler neticesinde ülkesinin vatan evlatlarının eğitiminin geride kaldığını düşünmektedir. "Kâtibiñ mādununda bulunduğu yukarıda beyân olunan yazıcıya el virecek râddede okuyup yazmak ve bir miqdâr rakam bellemek müslim ve gayr-ı müslim teba'amızıñ her kañı eşnâfindan olur ise olsun hepsine ehemmi ü elzem olup zirâ bu kadar okuyup yazmak bilmeyen âdem velev ki hamâllık ve küfecilik eylesün mu'amelât-ı şahsiyyesinden âhara arz-ı ihtiyâcdan ve muttaşıl zarar u hasâra uğramakdan yakasını kırtaramaz (Nüzhet,1887:22). " Müellife göre, her genç okumaz yazma bilmeli, az da olsa rakam bilgisine sahip olmalıdırlar. Kitabında yazdıklarının eğitim açısından yeterli görülebileceğini düşünen Nüzhet, hoca efendilerden alınacak eğitimin de önemini vurgulamıştır. *Makâle-i İstitrâdiye* başlığında Nüzhet'in belâgatın tanımına yer verdiğini görmekteyiz. Daha sonrasında *Üslûb-ı Cedîd üzre ta'rîf-i belâgat* başlığı altında belâgat; kaidelere uygun şekilde yapıldığında insana haz ve şevk verecek ölçüde etkili olduğu vurgulanmıştır. "Belâgat kavâ'id-i maşşûsasına tevfiķân muhâtab sevķ eyleyecegi kelâmı irâdda sâmi'ine neş'e-i sekerâta mu'âdil bir şevk u inbisât irâs eylemesi melekesine mâlikiyyetdir. (Nüzhet,1887:25)." Eğitimsiz ve yanlış düşüncede olan edebiyatçıları eleştiren yazarımıza göre; Belâgat'ın manzum eserden ziyade mensur eserde yer alması gerektiği vurgulanmıştır. Müellif, birden çok görüşe rastladığını dile getirmiş bunlardan birinin de sanki şiir ve nesirde kullanılan kelimelerin farklı olduğudur. Ancak yazar bu düşünceye şöyle açıklık getirmiştir: "...hâlbuki nazmı da neşri de terkîb eyleyen elfâz u kelimât bir olup vaz'iyet ve ma'ânî-i mecaziyye vü mu'tâbiyye vü iltizâmiyye ve şâir şâyig-ı beyâniyye vü bedi'yyelerinde yek-digerinden aşla farkları yokdur bunlardan ikisini dañı sühân-sencân-ı ma'ânî nezdinde mevķi'-i hûsn-i kabûl ü taķdire işâl eyleyen meziyyet-i mümtâza feşâhât u belâgat ve bir söz ki kavâ'id-i mazbûta-i belâgata mu'tâbık olmadıkça aña yine lafz u kelime ta'bir olunsa bile eşvât-ı behâyim ü en'am müsâbesinde 'add olunacağı müselle-i aşhâb-ı kemâl ü ma'rifetdir...(Nüzhet,1887:27-28)". Yazar, şiir yazmanın hayli zahmetli ve hayali bir şey olduğunu düşünerek daha gerçekçi bir tür olarak nesri seçmektedir. Mehmed Nüzhet, nazmın nesrinden üstün tutulmasını doğru bulmadığı için konuya bu iki türün arasındaki farkları anlatarak devam eder. *Muhtıra-i Mühimme* başlığıyla ilim ve sanatın birbirinden farklı şeyler olduğu dile getirilmiştir. "... bu bâbda serd-i berâhin ve delâil-i senhife ile işbât-ı müdde'aya kıyâm ve mu'arızlarını iskât u ilzâma haylice ihtimâm göstermişler ise de bu kavlin mecrûh olduğu ecille-i ulemâ vü hükemânîñ tedkîkât-ı muhâkķikâneleriyle zâhir olmuş ve ulûm u ma'ârif başka ve hîref ü şanâyi' başka bir şey idügi tebeyyün eylemiş ve şırf nazariyyâta âid olan şeylere 'ulûm u ma'ârif nâmı virilüp maşşûl-i nazariyyât olan maddî şeylere şan'at itlâķ olunmuşdur (Nüzhet,1887:37).

Yazar daha sonra anlatmak istediği asıl konuya döner; münşî ve kâtibin en önemli vazifesinin inşâ ve kitâbet ilmi olması gerektiğini söylemiştir. Çünkü münşî ya da kâtib belirli bir birikimi olmadan şiir yazma gayesine düşerse velî bir insan olamayacağı ve kıymetli olan zamanını boşa harcadığı görüşündedir. Bilgi ve birikimini sağlamlaştıramamış kâtip ya da münşî için şu misali örnek göstermiştir:

Kundura esnafından iki kişiyi örnek göstererek; birincisi lazım olanın iyisine kötüsüne bakmadan yanık ve çürük koyun, keçi dersini satın alır daha sonra yapım aşamasında gereksiz bıçakları da eşyalarına ekleyerek ayakkabıyı yapmaya başlar. Bunun sonucunda iyi bir ayakkabı çıkmaz ve onu otuz kuruşa satar. İkincisi ise; yalnızca istenilen şeyleri ve iyi olanları tedarik ederek iyi bir ayakkabı yapmış olur böylece kundurayı doksan kuruşa satar ve şöhretine şöhret katar. İşte münşî ve kâtip böyle olmalıdır ki elinde olan iyi malzemelerle iyi bir eser ortaya çıkarmış olsun.

Mukaddime-i Sarf başlığında yazar Farsça yazılmış bilgileri ihtiva etmektedir. Daha sonra *Tercüme* başlığında bunları açıklamaya başlamıştır. İlm-i sarf, kelimenin isim ve fiil çeşitleriyle ilgilenir. Eğer kelime üç zamandan birine delalet ediyorsa buna fiil denir. Sarf ilminde harflerden bahsedilmez çünkü, harfler isim ve fiil gibi değişime uğramazlar. Mukaddimeye göre üç zaman vardır. Bunlar; mâzî-geçmiş, hâl-şimdiki ve istikbâl gelecek zamandır. Bazı kelimeler aynı kökten türemezler. Bu şekilde iştikak olmayan kelimelere ism-i cins (cins isim) ve ism-i camid(cansız isim) derler. Bu bilgiler doğrultusunda isimlerin tasnifine yer vermiştir.

Cevâb başlıklı kısımda, onun edebiyat görüşlerine itiraz edenlere karşı kendinden örnek vererek açıklamaya çalışmıştır. İşin ehli insanlara soru sorarak, kitaplar karıştırarak bilgiler edindiğini söyleyen yazar, herkesin bu şekilde bilgilere ulaşabileceğini düşünmüştür. Çünkü Arapça, atasözleri, deyim ve

kinayelerin tamamı ezberlense dahi akılda kalmayabilir. Her türlü bilgi için kütüphanelerdeki Edebiyat, Matematik gibi kitaplara bakılması gerektiğini söyler. Nüzhet'e göre bu denli zahmetle bilgiye ulaşan kişinin edindiği bilgiler daha akılda kalıcı olur (Nüzhet,1887:35). Mehmed Nüzhet, ilim ve sanatın birbirinden farklı şeyler olduğunu vurgulamış, bunu bir misal ile örneklendirerek anlatımını kuvvetlendirmiştir. Nüzhet'in tasnifine göre Osmanlıcada, Farsça ve Arapça etkisi bulunmakta, Osmanlıcanın yüzde onu Farisi, yüzde yedisi yabancı sömürgeler, yüzde onu Türkçe ve geri kalanı Arapçadan oluştuğu tespitini yapmıştır. Avrupalıları taklit ettiğimizi düşünen eleştirmenlere karşı ders kitaplarımızın çoğunun Arapça olduğunu ve Osmanlıların başka bir kurallar kitabına ihtiyacı olmadığını söylemiştir. Eserin kalan sayfalarında Farsça dilbilgisi örneklerine, Farsça çekim ve vezinlerine yer verilmiştir. Çünkü yazara göre; Osmanlıcada her ne kadar çoğunlukla Arapça kelimelerin etkisi görünse de yakın olan dilin Farsça olduğunu düşünmektedir. Arapçanın dilimizdeki etkisinin İslâmiyet'in etkisinin olduğunu ve bu sebeple münasip görüldüğünü söylemiştir.

Eser, didaktik münşeât örneğidir. Öğretici bir üslupla yazılmasının yanı sıra yazarın bilgi birikiminden dolayı Arapça ve Farsça tabirlere çokça yer verilmiştir. Ancak Mehmed Nüzhet, verdiği örnekler ve hikayeler ışığında anlatımı kolaylaştırarak dönem ihtiyaçlarını gözetmiştir.

SONUÇ

Klâsik Türk edebiyatında nesir türünde yazılmış münşeâtlar ile ilgili sınırlı çalışmalar yapılmıştır. Halbuki Türk kültürü açısından önemli bir kaynak niteliği taşıyan münşeâtlarda sınırsız bilgi ve geleneğe rastlamamız mümkündür. Kâtiplerin, muhatap ve makama göre hünerli bir şekilde kaleme aldıkları bu tür, onların itibarını da temsil etmektedir. Yalnız salt bilgiye değil hüsni hat, inşâ, kitâbet, belâgat gibi ilimlerle ilgili bilgiye sahip olmalı ve bu doğrultuda eserler ortaya koymuşlardır.

Mehmed Nüzhet, kaleme aldığı bu eserle edebiyatımıza didaktik bir münşeât kazandırmıştır. Bunun yanı sıra metnin içerisinde açıkça gençler için öneri ve uyarılarda bulunmuş, edebiyatımıza ve sanatçılara yapılan eleştirel bakış açısını kırmaya yönelik açıklamalarda bulunmuştur. İlim ve sanatın her koşulda birbirinden ayrı olarak düşünülmesi gerektiğini söylemiştir. XIX. asırda yaşananların etkisiyle bazı eleştirmenler tarafından edebiyatımız "Avrupalıları taklit etmek" olarak adlandırılmış olsa da Nüzhet yazmış olduğu eserle hepsine bir cevap vermiştir. Kişinin kendisini eğitmesinin elzem olduğunu vurgulayan eserde bir hocadan öğrenilecek en küçük bir bilginin bile kaymetinden söz edilmiştir. Klâsik inşâ ve münşeât yazma geleneğinin dışında yazar eserinde vermiş olduğu hikâye örnekleriyle okuyucu için anlamayı kolaylaştırmıştır. Osmanlı dilinin ne kadar zengin bir kelime dağarcığına sahip olduğunu ve bununla övünmemiz gerektiğini gözler önüne sermiştir. Nüzhet her ne kadar Tanzimat reformlarının ortaya çıktığı dönemde yaşamış bir aydın olsa bile var olan kadim kültürüne sahip çıkmayı hedefleyen bir yazardır.

Yapılan çalışma ile XIX. asır münşeât geleneğinin ve o dönemde ihtiyaç duyulan okuma- yazma ve eğitimin önemini vurgusunu Mehmet Nüzhet aracılığıyla göstermek amaçlanmıştır. Eserin çeviri yazılı metin çalışması, yüksek lisans tezi olarak tarafımdan hazırlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Belen, M. (2010). *Mehmet Nüzhet Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*, [Doktora Tezi], Ege Üniversitesi.

Devellioğlu, F. (2011). *Lûgat*, Aydın Kitabevi.

Donuk, S. (2020). Nev'îzâde Atâ'î'nin Münşe'ât'ında Bulunmayan Mektupları ve Bu Mektuplardan Hareketle 17. yüzyıl Osmanlı İlmîyesi Hakkında Tespitler, *Jurnal of Turkish Language and Literature*, S.6/2, s.157-179

Gültekin, H. (2015). *Türk Edebiyatında İnşâ*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Haksever, H. İ. (1995). *Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı*, [Doktora Tezi], İnönü Üniversitesi.

Haksever, H. İ. (2011). Ahmed-i Dâî'nin Teressülü, *Turkish Studies*, Cilt 6/1, s.1265-1273.

Nüzhet, M. (1887). *Mu'addilü'l-İmlâ ve Mükemmilü'l-İnşâ*, Cerîde-i Askeriyye Matbaası.

Özarslan, E. (2007). Harf İnkılabından Önce Neşredilmiş Türkçe İnşa, Kitabet ve Münşeat Kitapları, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.34, 63-78.

Tahir, B. M. (1990). *Osmanlılar Zamanında Yetişen Kırım Mü'ellifleri*, (Haz. Mehmet Sarı). Kültür Bakanlığı/1155, Kaynak Eserler/41